

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

49.

Razdobja obrazovanosti.

(Konec.)

V tej dobi občnega napredovanja nastavljal se je popok, s katerega se razcveta novodobna obrazovanost, to je „tiskarstvo“. Ž njim so se osigurale stare pridobitve, in zjamčil se je tudi daljni napredek. S tiskarstvom se začinja novo razdobje človeštva, po njem je postalo blago znanosti in nauka pristopno vsem ljudem in časom, tiskarstvo je naredilo pot zadrugi vseh narodov. Tiskarstvo je svet sila predelalo. Da je dobro došla ta nova umetnost, to pokazuje njeno za čuda brzo razširjevanje. Komaj je preteklo deset let po njegovem prvem pojavu v Moguncu, in knjige so se že tiskale ne samo po mnogih drugih nemških mestih, ampak tudi po Holandskem, v Parizu, na Českem itd. Morda se nobena umetnost ni tako brzo razprostranila po vsem obljudenem svetu kakor tiskanje knjig.

Temu brzemu širenju tiskarstva šle so na roko mnoge okolnosti. Leta 1453. osvojili so Turki Carigrad, in grški učenjaki, vedoč da pod turškim kopitom ne raste trava več in ne uspeva knjiga, pobegnili so s svojim klasiškim blagom na zahod, kjer so se kot tolmači starogrških klasikov na vseučiliščih in drugih naučnih zavodih nastanili, ter s klasiško svetlobo svet obsijali. To hrepenenje po grški knjigi dalo je dosti dela novi naši umetnosti. Italijanski tiskarji začeli so tiskati grške klasike, po katerih je prav slastno segal ves tedanji učeni svet. To širenje grške klasičnosti je prvi blagodar tiskarstva.

Isto tako vspešno je delovala na razširjenje tiskarstva tudi reformacija, ker ste se obe stranki posluževali tiska kot najboljšega orožja za pobijanje protivnikov. Luter je z nemškim prevodom svetega pisma tako rekoč vrata odprl nemški književnosti. Tako je bilo tudi pri nas Slovencih s Trubarjem. Tudi so živeli v drugi polovici petnajstega stoletja mnogi učeni možje, ki so s podvojeno močjo se poprijeli pisanja knjig, ker so vedeli, da jim rokopisi ne bodo v temnih knjižicah trohneli, nego prav tako kot živa beseda v narod zahajali. Tudi se je začela tiste dni buditi želja po napredku v znanju v obče, in zato so mnogi lastniki tiskarn bili tudi učeni ljudje, ter so na vso moč delali na to, da se s tiskanjem knjig širi nauk in napredek.

Zgodovine tiskarstva ne bomo razpravljali, to ne gré v naš okvir, pogledjmo samo še stanje knjižtva ob času Gutenbergovega izumka. Od trinajstega stoletja naprej začeli so se tudi posvetnjaki brigati za knjigo, začeli so rokopise prepisovati in prodajati. Sprvega so se taki ljudje nazivali „bibliatores“. Bilo jih je osobito veliko na vseučiliščih. Da-si je bilo takrat čedalje več rok za prepisovanje, vendar so bili rokopisi še zelo dragi, in to zato, ker se je tudi veselje do učenja čedalje bolj

širilo, toraj se je tudi čedalje več rokopisov potrebovalo. Ko bi knjige dan danes na pergamentu tiskali, kakor se je nekdanj na pergamen pisalo, bile bi tudi mnogo draže, kakor so sedaj. Ob takih okolnostih bile so tedaj knjižnice redke in male. Knjižnica 100 zvezkov bila je uže bogata. Glasoviti učenjaki so uže mogli ponašati se, če so imeli po 10—20 knjig, pa so morali še sami prepisovati pri vsem. Rokopisna biblija je veljala ondaj do 1000 gold., sila denarja za tiste čase. Dragocene knjige bile so po cerkvah in samostanih za teške lance prikovane, da niso bile ukradene. Siromaki niso mogli čitati knjig.

Iz deželnega zbora.

XIV. seja dne 21. januarija.

Minuli petek bila je zopet dolgotrajna in izrekoma za deželno gospodarstvo pomenljiva seja.

Dnevni red se je moral skrciti za točke 3., 4. in 5. dnevnega reda zadevajoče naklade na žganje, ker na novo došla naznanila c. kr. finančnega ministerstva še niso bila dotiskana in razdeljena.

Pri točki 6. sprejel se je predlog finančnega odseka o reorganizaciji deželnega stavbenega urada nespremenjen, tako da mesto prvega inženirja obdrži F. Witschel s plačo 1600 gold., drugo mesto pa Hraski s stalno plačo 1400 gold. in mesto pomočnega inženirja s stalno plačo 1000 gold. se pa razpiše.

Pri točki 7. odstopi se prošnja požarne brambe v Krškem deželnemu odboru v povoljno rešitev, enako tudi

pri točki 8. prošnja nekaterih davkoplačevalcev logaškega okraja gledé zakupa deželne naklade na žgane opojne pijače.

Nekaj bolj razburjena postala je razprava pri točki 9. dnevnega reda: pri ustnem poročilu finančnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Črnomlju za odpis dolga 3500 gold. deželnemu zakladu.

Poročevalec Murnik predlagal je v imenu finančnega odseka, da se prošnja odbije, ker je vlansko leto deželni zbor še le temu odboru odpisal nad 4000 gold. posojila ter privolil, da ostali dolg 3500 gold. poplača odbor v 7letnih obrokih po 500 gold. Temu nasproti predlaga posl. Šuklje, da naj se dolg 3500 gold. odpusti, pa pri glasovanji ne obvelja ne ta in tudi ne eventualni predlog, da bi se odpisalo vsaj letos zapadlih 500 gold., temveč se pritrudi predlogu finančnega odseka.

Zelo obširno in temeljito poročal je poslanec Karol Klun o točki 10.: Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občinskega zastopa novomeškega in šmihelskega za dovoljenje doneska šolskim sestram „De Notre Dame“ v Šmihelu za izgojevanje gluhonemih deklic.

Poročilo obsegalo je bistvo in zgodovino ustanove Holzapfelneve in Wolfove za gluhoneme. — Govorili so pri tej točki Šuklje, Pfeifer, Dežman, deželni predsednik, poslanec Apfaltrern in poročevalec. Pri glasovanji sprejeli so se predlogi odsekovi nespremenjeni.

Pri točki: „ustno poročilo finančnega odseka glede osuševanja starotrške, cerkniške in planinske doline“ — poroča v imenu finančnega odseka dr. Poklukar ter navaja, v koliko je v minulem letu napredovala preiskava podzemeljskih voda in votlin logaškega okraja; omenjal je izrekoma komisijonalnega preiskavanja stanja tamošnjih vodá po komisiji, v kateri je bilo zastopano c. kr. poljedelsko ministerstvo, c. kr. deželna vlada, deželni odbor in pa vdeleženci; pri tej priliki izreklo se je tudi, kako bi se imelo postopati v obče pri osuševanju teh krajev. Dalje pa je s pomočjo idrijskih rudokopov preiskaval tamošnje podzemeljske votline gozdarski asistent Putik s posebno povoljnim vspehom.

Poročevalec omenjal je dalje potrebe enakih podzemeljskih preiskav tudi v ribniški dolini, pri Dobropoljah in v račinski dolini; v obče pa še potrebo, da se c. kr. vlada iz novega naprosi, da v deželi namesti kulturnega inženirja in konečno tudi potrebo, da se za vrejenje Krke vsaj letos kaj stori. V tem smislu stavljeni predlogi finančnega odseka in pa denarna potrebščina do 2000 gold. se konečno sprejmó brez ugovora. — Tudi za pripravljala dela vrejenja vipavskih potokov privoli se pri točki 12. poleg primerne prošnje do vlade iz deželnega zaklada podpora do 1000 gold. — Temu predlogu ugovarjal je poslanec Deschmann, rekoč, da se po dosedanjem običaju v gospodarskem odseku niso dovoljevale denarne podpore, in pa da pogreša predlog, po katerem bi bili tudi vdeleženci vezani za primerne doneske. — Tem ugovorom nasprotuje načelnik gospodarskega odseka dr. Poklukar rekoč, da je bila sicer navada, bolj pomenljive denarne podpore pred dokončanim sklepom oddajati v finančni odsek, da pa tudi ni ne po opravičnem redu in ne po posebnih sklepih drugim odsekom zabranjeno, staviti predloge za denarne podpore. Da je pripomoč vdeležencev vsikakor potrebna, razumeva se samo po sebi, zato bi se tudi on ne protivil, ako se v tem smislu sklene dostavek k predlogom gospodarskega odseka.

Pri konečnem glasovanji sprejmo se predlogi gospodarskega odseka z dostavkom poslanca Deschmanna, da naj se tudi vdeleženci zavežejo k primernim doneskom.

Enako se tudi reši povoljno, po predlogih gospodarskega odseka. prošnja za vrejenje potoka Mirne, da se predložen načrt preišče še v tem letu.

Prošnja vasi med Krškim in Krško vasjo zarad preteče jim škode vsled tam nameravanega vojaškega strelišča, odstopi se s primernim priporočilom c. kr. vladi, da v ta namen potrebno vkrene.

XV. seja dne 22. januarija.

V tej seji rešil se je ves sledeči dnevni red:

1. Branje zapisnika XIV. deželnozborske seje dne 21. januarija 1887.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

3. Priloga 66. Poročilo finančnega odseka o načrtu zakona o vpeljavi samostojne deželne naklade od porabljenih žganih opojnih pijač.

4. Ustno poročilo finančnega odseka o vpeljavi občinskih naklad na porabljeno pivo in na porabljene žgane opojne tekočine.

5. Priloga 68. Poročilo finančnega odseka o določitvi deželne naklade od porabljenih žganih opojnih pijač.

6. Priloga 70. Poročilo upravnega odseka o vladni predlogi z načrtoma dveh zakonov:

I. o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic do njih uživanja in oskrbovanja;

II. o sestavi deželne komisije za stvari, ki se tičejo očiščevanja gozdnega sveta od tujih osredkov in zaokroženja gozdnih mej.

7. K prilogi 65. Ustno poročilo finančnega odseka o popravi Savskih bregov in uravnavi potoka bistriškega pri Mojstrani.

8. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gosp. poslanca Šuklje-ta gledé doneska za zgradbo dolenske železnice.

9. K prilogi 64. Ustno poročilo gospodarskega odseka gledé uvrstitve neke občinske ceste v Bledu med okrajne ceste.

10. Ustno poročilo gospodarskega odseka o nasvetu gosp. deželnega poslanca dr. Vošnjaka gledé odškodovanja posestnikov vinogradov po trtni uši.

11. Ustno poročilo gospodarskega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora in občinskega zastopa v Kočevji za uvrstitev okrajnih cest Kočevje-Ljubljana, Kočevje-Črnomelj in Kočevje-Brod med deželne ceste.

12. Priloga 72. Gospodarskega odseka poročilo o nekaterih premembah močvirskega zakona.

13. Ustno poročilo gospodarskega odseka o prošnji županstva občine Trebnje, Mirna, Št. Rupert in družih za preložitev ceste čez Vagenšperg.

Gledé teh obravnáv opomniti je, da se je sklenila naklada na povžitje žganja tako, da se v obče ima plačevati ta naklada po 18 kr. od vsake hektoliterske stopinje, tedaj toliko več, za kolikor močnejše je na prodaj postavljeno žganje. Ni pa pričakovati, da bi se novi način tega davka vpeljal pred začetkom prihodnjega leta.

Predložen načrt postave zarad občinskih naklad na pivo odložil se je za sedaj ter ima v tem staviti deželni odbor svoje predloge v prihodnjem zasedanji.

Pri poročilih upravnega odbora točka 6. dnevnega reda, nastala je bolj živahna razprava, ker je manjšina deželnega zbora ugovarjala stavljenim trem resolucijam. Pri konečnem glasovanji sprejel se je predlog poslanca Krsnika, ki je predlagal premembo prve oporečene resolucije, dalje: druga resolucija odseka, tretja resolucija odsekova pa se je zazvrgla.

Pri točki 7. (poročevalec dr. Poklukar) sprejel se je brez ugovora predlog finančnega odseka, po katerem imate od skupnih stroškov za vodne zgradbe v obrambo vasi Mojstrane, 13.400 gold. država in dežela prevzeti vsaka po 5000 gold., vdeleženci pa za zgradbe potrebni les v vrednosti 3400 gold. preskrbeti.

Točke 8., 9., 10. in 11. rešijo se po predlogih dotičnih odsekov. Pri točki 12. pritrdi se samo formal-

nim premembam močvirskega zakona v §. 5., 6. in 8., in pri točki 13. privoli se za preložitev okrajne ceste čez Vagensperg deželna podpora 2000 gold.

Potem se je v tajni seji sklenilo funkcijske doklade deželnih odbornikov po 400 gold. deželnim uradnikom in služabnikom pa se je dovolila izredna podpora po 10%, 8% in 6% stalne letne plače za l. 1887.

Mnogovrstne novice.

* Dobro se je splačala šala nekemu siromaku v Novem Jorku, ki je razglasil v tamošnjem razširjenem časniku sledeč inserat: „Za pol dolarja vsakemu povem sredstvo, kako zamore plačati svojo stanarino.“ Doposlalo se mu je prav mnogo pol dolarjev z dotičnim vprašanjem. Radovednežem pa je zvita buča odgovorila z malimi besedami to-le: „Storite tako, kakor jaz.“

* Lepa pohvala. Dosedanji namestnik v Smirni Hulil Rifaat Paša premeščen je bil v enaki lastnosti v Bagdad. Turški list „Chidmai“ v Smirni objavlja odhajajočemu za slovo laskov klic, v katerem se naglašja, da se je med njegovim kratkim poslovanjem 346 roparjev in banditov ob glavo dejalo, obesilo, vstrelilo, zabodlo ali sicer neškodljivih storilo.

Naši dopisi.

Dobrova 23. jan. (*Javna zahvala in drugo.*) V drugi polovici minulega leta pridobila si je bila tukajšnja šola dva posebna dobrotnika. Slavni deželni odbor in c. kr. kmetijska družba kranjska sta, ki sta tukajšnji šolski občini, katera imela je pretekli dve leti veliko stroškov z raznimi stavbenimi deli v fari, dala denarnih podpor za uredbo šolskega vrta. Prvi nakazal je v omenjeno svrhu iz deželnega kulturnega zaklada znesek 30 gold., a druga imenovana pa znesek 20 gold. iz znane državne podpore, namenjene v podporo šolskim vrtom po mili domovini.

Obema blagima dobrotnikom izreka se to potjo javno zahvala s zagotovilom, da bode vsak dar obilnih obresti donašal.

Ob vzajemnem posredovanju krajnega šolskega sveta z vis. čast. farnim predstojništvom tukajšnjim, določil se je dne 26. septembra m. l. na cerkvenem zemljišču prav pripraven prostor za šolsko drevesnico, kateri meri okolo 1020 □ m. Lega in zemlja temu je kaj prikladna, kar je pa največ vredno, je to, da se prav blizu šole nahaja. Prekopal in zravnal se je ta prostor preteklo jesen tako, da bode prihodnjo pomlad moč z dejansko-sadjarskimi deli pričeti, česar šolska mladina in tudi več odraščanih uže prav hrepeneče pričakuje.

Da se pa šolska drevesnica tukaj popolno v red spravi, treba bode še pomenljivo svoto trošiti, osobito za ograjo, koja se še popolno pogreša. Trdno upamo, da se naša prošnja za podporo v izgotovilo šolske drevesnice milostno usliši in ugodno reši.

Zimo imeli smo tukaj do dne sv. Boštijana kaj milo in ugodno; sv. Boštijan nam je prinesel pa celih 15° R. mraza, kateri je pa do danes uže več nego za polovico vpadel in odjenjal.

Med ljudmi, odraščeni in otroci bilo je pretečene tedne prave navadnih bolezni, katere so od novega leta pa do danes vsega skupaj 11 oseb na oni svet poslale. Med otroci pričeli so se razvijati „robadi“ (ošpici), po nekoliko pa tudi „davica“.

Kar vsakdanjo šolo zadeva, je sedaj njeno obiskovanje kaj redno in točno; ne pa tako v ponavljanju, čemur bode treba malo zdravila preskrbeti.

Kdor hoče dobrih sadnih cepičev si preskrbeti, katere bode mu moč tudi za poletno cepljevanje shraniti, naj je še ta mesec ob lepem, suhem in jasnem vremenu raz drevja nareže in v kleti pravilno spravi.

Ob hudem zimskem mrazu naj bi se nikjer, osobito pa še pri šolskih hišah po deželi, na koristne ptičke ne pozabilo. Vsako malo ljubav, katera se jim ob hudi zimi od naše strani skaže, bodo med spomladjo in poletjem nam po svojem naravnem nagonu tisoč in še večkrat hvaležno poplačali z obiranjem in vničevanjem kmetijstvu in sadjereji škodljivega mrčesja. Tudi tukaj smo letos s šolskimi otroci tem sicer drobnim stvaricam, a ob enem pa velikim dobrotnikom splošnega kmetijstva malo mizico priredili, katero ob hudem mrazu v jako brojnem številu obiskujejo, kar nam je vsem skupaj v pravo radost in veselje.

Vsem zavednim domačim sadjerejcem kličem navdušeno: Bog vas živi v novem letu in vam vaša dela blagoslovi!

M. Rant.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski sklenjen je bil minuli ponedeljek ob 10. uri zvečer. Zadnji dan pričela se je seja ob 9. uri zjutraj; pretrgala se je ob 3. uri popoldne do 5. ure in rešili so se v njej vse točke dnevnega reda, izmed katerih sta posebno predlog novega občinskega reda in pa podpora dramatičnemu društvu manjšini zborovi dali povod k dolgim razpravam. Gledé občinskega reda bili ste sicer obe stranki v tem edini, da predloga v tem zasedanji ni moč rešiti, tudi v načelih bili ste stranki v tem edini, da sedanja občinska uprava večinoma ne zadostuje, tudi v daljnem vprašanji, da je sedanje področje za naše občine preveliko se je od vseh strani kazalo soglasje; gledé razdelitve področja med podobčine in velike županije pa se ni doseglo še soglasja, ker so se deloma izražale izrekoma bojazni zaradi prevelikih stroškov, ki bi iz tega v prihodnje nastali iz poslovanja velikih občin. — To vprašanje in pa prave meje za razdelitev področja imel bo prevdarjati deželni odbor in v ta namen pozvedavati mnenja skušenih županov in okrajnih glavarjev. — Nadejamo se, da to vprašanje do prihodnjega zasedanja dozorí za dokončno rešitev.

Hud boj nastal je tudi pri podpori dramatičnega društva, kjer se je reševalo naše gledališko vprašanje, katero so 1882. leta naši „Deutschkranerji“ v deželnem zboru hoteli za večne čase zapisati nekaterim posestni-